

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти**

Кафедра початкової та дошкільної освіти

Магістерська робота

**Методичні рекомендації для студентів
факультету педагогічної освіти**

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	013 Початкова освіта
	012 Дошкільна освіта

Львів-2018

**Розглянуто на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти
Протокол № _7_ від _17 січня __2018 р.**

**Доповнено та погоджено на засіданні кафедри початкової та дошкільної
освіти**

Протокол № _7_ від _18 грудня __2018 р.

Укладач: канд. пед. наук, доцент Стахів М.О.

Рецензент: докт. пед. наук, доцент Мачинська Н.І.

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету педагогічної освіти

Протокол № _6_ від _28 грудня __2018 р.

Методичні рекомендації до написання магістерських робіт

Вибір теми й етапи підготовки магістерської роботи.

Алгоритм написання будь-якої дослідницької роботи передбачає: вибір теми; складання попереднього плану (структур); збір бібліографії; опрацювання наукової літератури й джерел; систематизація й відбір зібраного матеріалу; уточнення структури роботи; написання попереднього варіанта тексту; внесення необхідних доповнень і змін; остаточне оформлення тексту.

Написання магістерської роботи

Магістерська робота - це самостійна випускна науково-дослідницька робота, яка виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту і отримання академічного ступеня магістра. Основне завдання її автора - продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Магістерська робота, з одного боку, має узагальнюючий характер, оскільки є своєрідним підсумком підготовки магістра, а з іншого - самостійним оригінальним науковим дослідженням студента, у розробці якого зацікавлені установи, організації або підприємства, при цьому студент упорядковує за власним розсудом накопичені наукові факти та доводить їх наукову цінність або практичну значимість.

Тематику пропонує кафедра, зважаючи на наукові зацікавлення й напрями дослідницької праці її викладачів, актуальність наукової проблематики, а також пропозиції студентів.

Студенти освітньої програми «магістр» виконують магістерське наукове дослідження з методико-педагогічних проблем. Важливою запорукою успішного дослідження є тісна співпраця з науковим керівником.

Обравши тему, студенти на систематичних консультаціях із науковим керівником – викладачем кафедри, обговорюють дослідницьке завдання щодо ролі та значення предмета вивчення, його місця в загальному історичному процесі. Керівник рекомендує студентам основні джерела та літературу, складає примірний план роботи над темою впродовж усього періоду, а також визначає попередню структуру наукової роботи.

Консультації керівника й перші кроки студентів над вивченням теми становлять зміст *підготовчого етапу* праці студентів. На цьому етапі магістрант здобуває загальні відомості про предмет дослідження, а також методи, які дають змогу його пізнання (методи можуть ґрунтуватися як на загальних теоріях конкретного процесу, так і на докладніших методиках роботи з тими чи іншими типами джерел, наприклад, статистичних, бібліографічних, урядових тощо).

Наступний етап роботи – *інформаційний*. На цьому етапі студенти нагромаджують різноманітну інформацію щодо предмета свого дослідження. У загальних рисах цей етап передбачає три послідовні операції. Перша – *бібліографічна*, що має на меті збір повної бібліографії з теми роботи з використанням для цього бібліотечних каталогів, бібліографічних видань, реферативних журналів, а також посилань на джерела й літературу, на котрі натрапляє виконавець, опрацьовуючи спеціальну літературу. Друга операція – *історіографічна*: вона передбачає опрацювання спеціальної літератури, яка висвітлює обрану тему або її окремі аспекти. При цьому слід підкреслити, що хронологічні й тематичні межі залученої літератури завжди повинні бути ширшими, ніж це випливає з теми. Третя операція інформаційного процесу – *джерелознавча*. Вона полягає в безпосередньому опрацюванні джерел, тобто документів і матеріалів, які дають змогу студентам менш чи більш докладно ознайомитися з предметом вивчення в його різноманітних зв'язках. Методика опрацювання джерел повинна бути конкретизована стосовно кожної теми під час консультацій із науковим керівником й ознайомлення зі спеціальною літературою.

Наступний етап роботи над темою – **реконструктивний** – пов’язаний із логічним відновленням чи створенням суб’єктивного образу досліджуваного предмета в головних його зв’язках. Студенти, нагромаджуючи, опрацьовуючи й осмислюючи джерельні та історіографічні дані, поступово «реконструють» картину предмета в його тематичних зв’язках. На цьому етапі найголовніше визначити й акумулювати ту систему фактів, які, на думку виконавця, є основними аргументами на підтвердження або спростування робочої гіпотези. Якщо вона не підтверджується фактичним матеріалом, то дослідник повинен висунути нову гіпотезу, що відповідала б дійсному (з його погляду) станові.

Четвертий етап історичного пізнання – **пояснювальний** – передбачає пояснення історичних фактів, явищ, процесів тощо. Пояснення полягає в установленні причинно-наслідкових, функційно-структурних, мотиваційних чи інших зв’язків між окремими фактами або групами фактів; сама процедура пояснення вимагає від дослідника широкої ерудиції (т. зв. “позаджерельних”, або науково-теоретичних знань), обізнаності в ширшому колі теорій і концепцій, які торкаються цієї або суміжної ділянки минулого суспільного життя, орієнтації в сучасних проблемах науки тощо. Цей етап є найскладнішим і вимагає від студентів значного обсягу як спеціальних, так і загальнотеоретичних знань.

Останній етап підготовки магістерської роботи – **написання тексту**, який має свої особливості методологічного й методичного характеру.

Збір та опрацювання наукової літератури й джерел.

Усякому дослідженню передує опрацювання наукової літератури, а щоб знати, що читати, треба укласти відповідну бібліографію. Щоб знайти необхідні публікації з обраної теми, окрім тих, що назвав науковий керівник, потрібно звернутися до систематичного й алфавітного каталогів у наукових бібліотеках, бібліографічних довідників і реферативних журналів, що їх зосереджено у відповідних відділах бібліотек або на Інтернет-сайтах. Не зайве також переглянути останні річні випуски фахових наукових часописів, де зазвичай подано назви всіх статей та матеріалів, опублікованих на їхніх сторінках упродовж року. Це не означає, що укладений перелік наукових досліджень відразу буде повним й остаточним, адже в міру заглиблення у вивчення теми він буде постійно поповнюватися.

Перелік праць доцільно укладати на окремих *бібліографічних картках*, де фіксують усі вихідні дані праці: ім’я та прізвище автора (ініціали); повна назва праці з підзаголовком, якщо такий є; місце та рік видання, назва видавництва; кількість сторінок, коли йдеться про книжку; якщо це стаття – назва, рік видання та число періодичного видання, де її вміщено, а також перша й остання сторінки самої статті (те саме стосується й авторських позицій у наукових енциклопедіях і словниках).

Зауважимо, що на таких картках слід обліковувати всі матеріали (монографії, статті, рецензії, архівні й опубліковані джерела і т. ін.), які використовують при вивчені наукової теми. Адже бібліографічні картки є майже готовим матеріалом для укладання списку використаних джерел і літератури. Їх наявність дає змогу легко здійснити підготовчу роботу для написання історіографічного та джерелознавчого огляду у вступі.

Опрацювання спеціальної літератури.

Наукові публікації слід опрацюовувати за принципом сходинок, рухаючись згори вниз *трьома ієрархічними щаблями історіографії*: напрям; згусток кількох проблем у межах цього напряму; розвідки про конкретні сюжети обраної теми. Починати слід із *підсумкових праць*, де викладено сучасні концептуальні підходи до тлумачення тих феноменів, вивченю яких присвячено напрям загалом. Можна навіть скористатися авторитетними науковими енциклопедіями відповідного профілю, тим більше, що енциклопедичні статті в таких виданнях доповнено бібліографією. На *середній сходинці* ієрархічної драбини розміщено праці, які в західній навчальній практиці називають «*базовими книжками*» – навчальною літературою найвищого рангу, що дає уявлення про сучасний стан вивченості однієї чи кількох пов’язаних проблем, про основну літературу, дискусійні питання й різні підходи тощо. Коли базова книжка недоступна через мовний

бар'єр, або через те, що просто не дійшла до українських бібліотек, не можна замінити читанням тематично ширших монографій тих авторів, чий авторитет загальновідомий, а методологічна «модерність» не підлягає сумніву. *Третій* щабель опрацювання полягає в пошуку й читанні розвідок, що безпосередньо стосуються наміченого дослідницького сюжету. На цьому щаблі «застарілість» чи «модерність» розвідки не має принципового значення, адже, читаючи новітню теоретико-методологічну літературу, студенти здатні критично відсторонитися від неприйнятних нині оцінок і способів мислити.

Особливо важливі місця у книгах і статтях треба копіювати, особливо у випадку, коли йдеться про іншомовний текст, щоб не наробити в поспіху перекладацьких помилок.

Опрацювання джерел.

Роботу з ними слід розпочинати лише після того, як буде опрацьовано основну літературу з обраної теми. Як і у випадку з науковою літературою, перш ніж працювати з джерелами, треба укласти їх орієнтовний *перелік*. Спочатку його потрібно зробити щодо опублікованих джерельних матеріалів. Їх можна запозичити з опрацьованих досліджень, із бібліографічних покажчиків різних рівнів, про що можна довідатися в бібліографічних відділах наукових бібліотек. Пам'ятайте, що ви заносите їх на бібліографічні картки за таким зразком, як і *перелік* наукової літератури.

Пошук неопублікованих джерел складніший. Його можна почати з опрацювання довідників найзагальнішого характеру, зокрема путівників по найважливіших архівах і рукописних зібраниях, в яких подано інформацію про наявні в кожному архівосховищі фонди з детальним їх описом. Довідники, видані в Україні, містять дані про всі обласні архіви. Існують також численні описи власних колекцій, зібрань і фондів, опубліковані окремими архівами й бібліотеками. Такі путівники й довідники має кожна наукова бібліотека, тому для ознайомлення з ними не потрібно йти чи їхати до архіву.

Із довідкової літератури такого змісту можна зрозуміти, де зберігаються матеріали, необхідні для дослідження обраної теми. Заручившись офіційним листом із проханням дозволити працювати над певною темою, можна вирушати до читального залу архіву або рукописного відділу бібліотеки. Якщо потрібний фонд чи колекцію описано в друкованому виданні, з яким ви вже ознайомилися, то можна замовляти номери відповідних одиниць і їх опрацьовувати. Якщо ж опублікованого опису нема, то треба переглянути весь фонд, щоб віднайти ті документи, які вас цікавлять. Після цього їх замовляєте й починаєте вивчати.

Правила, яких дотримуються, працюючи з опублікованими й рукописними джерелами, загалом збігаються з чинними для роботи з науковою літературою. Як і в тому випадку, слід зафіксувати пошукові дані джерела.

На консультаціях із науковим керівником обговорюють усі питання, які виникають під час дослідження обраної теми – від труднощів у роботі над іншомовними текстами, систематизацією зібраних матеріалів і до змін у структурі наукової праці.

Структура магістерської роботи.

Структура (зміст) наукової роботи залежить від особливостей досліджуваної теми (*Додаток А, А 1*). Однак є низка спільних елементів, які властиві всім кваліфікаційним роботам: вступ; основна частина, що містить кілька розділів, поділених на підрозділи (параграфи); висновки; список використаних джерел; додатки.

Затверджуючи остаточний план роботи, треба враховувати її архітектоніку (загальну побудову, структуру) загалом й зберігати пропорційність розділів і параграфів. Вступ і висновки за обсягом є меншими, ніж розділи; розділи мають бути приблизно однаковими; параграфами виокремлюють тільки важливі аспекти у змісті розділів.

Вступ виконує функцію програми всієї праці, бо тут обґрунтовано актуальність теми, визначено предмет дослідження, сформульовано його мету й завдання, проаналізовано історіографічну й джерельну базу, вказано її структуру.

Можна порекомендувати таку схему *Вступу*. Першим його елементом є обґрунтування *актуальності теми*. Під актуальністю теми розуміють її важливість на цей

час для розв'язання певної наукової проблеми чи питання. Зазвичай розрізняють актуальність наукову й соціально-політичну. Наукову актуальність визначає ступінь вивченості проблеми, яка залежить від того, що зробили в цьому напрямі попередники й що залишилося нерозв'язаним. Соціально-політична актуальність полягає у взаємозумовленості історичних подій і сучасних суспільно-політичних явищ, необхідності аналізу історичного досвіду. Правильно обґрунтувати актуальність теми означає сформулювати наукову проблему, тобто виявити те, що поки що невідомо про тему дослідження.

Наступний елемент – визначення *об'єкта і предмета дослідження*. Об'єкт і предмет як категорії дослідницького процесу співвідносяться між собою як загальне й часткове. Об'єкт – це цілісні процес чи явище, обрані для вивчення. В об'єкті виділяють ту його частину чи аспект, що є предметом дослідження.

На основі поставленої проблеми, визначення об'єкта й предмета дослідження формулюють його *мету*, тобто закладають стратегічну програму всієї наукової праці й передбачають у найзагальнішому вигляді її кінцевий результат.

Мета визначає *завдання*, які розглядають як основні етапи роботи, вказують на шляхи, засоби й методи її досягнення, тобто відіграють роль тактичного плану для забезпечення стратегічної програми загалом. Виконання всіх поставлених завдань у підсумку повинно забезпечити досягнення кінцевої мети дослідження. Перелік завдань може визначатися як тематичною, так і логічною послідовністю, зумовленою внутрішньою логікою дослідницького процесу. Завдання слід формулювати якомога точніше, тому що опис їх виконання і становитиме зміст розділів наукової роботи.

У *Вступі* подається характеристика використаних методів дослідження, зокрема: загальнонаукові (аналіз і синтез, індукція й дедукція, класифікація й типологізація тощо), спеціально-історичні (історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-системний тощо), а також, якщо залучено, – конкретно-наукові (статистичний, діахронний, філологічний тощо).

Одним із найважливіших базових складників *Вступу* й дослідження загалом, показником готовності автора до наукового осмислення теми є *огляд літератури й джерел*. Адже тут потрібно виявити спеціальні знання, уміння й навики аналізу, узагальнення, систематизації та класифікації історіографічних матеріалів і джерел. Принцип огляду літератури (історіографії) визначає характер зібраного матеріалу з конкретної теми, а також мета й завдання дослідження. Так, бувають випадки, що тема потребує окремого розділу, в якому варто здійснити аналіз історіографічної та джерельної бази наукової роботи. Найвищий ієрархічний щабель мають посісти авторитетні підсумкові праці, нижчий – праці, що стосуються вузлових аспектів досліджуваної проблеми, найнижчий – розвідки про конкретні сюжети в межах цієї-таки проблеми.

Для написання *огляду джерел* насамперед необхідно класифікувати залучений матеріал за видами й типами, наприклад, археологічні пам'ятки, актові матеріали, документи приватного походження (листи, щоденники, мемуари), періодична преса, кіно-і фотодокументи тощо. Після цього розташовують групи джерел за ступенем їх важливості для розкриття теми. Немає потреби робити огляд кожного з джерел. Доцільно в кожній із груп виділити найважливіші, а інші згрупувати навколо основних. Нагадаємо, що огляд передбачає також коротку характеристику зовнішніх і внутрішніх даних джерела: його зміст, ступінь достовірності, хто й коли ввів джерело в науковий обіг тощо. Якщо ідеться про рукописні джерела, то треба вказати місце їх зберігання та чи вперше їх уводять у науковий обіг.

Наприкінці *Вступу* обґрунтують *структурну* наукової роботи, де має бути пояснено, чому обрано такий принцип її формування, вказано назву та основний зміст розділів (питань) роботи, а також перелічено додатки – таблиці, малюнки, карти, схеми, окремі документи тощо.

Основна частина. Виділяти конкретні питання теми починають ще в момент складання плану роботи, потім уточнюють і корегують під час написання тексту й завершують, редагуючи його. Зазвичай магістерські роботи розбиті на розділи та підрозділи (параграфи). Принципи поділу результатів дослідження на частини виникають у процесі поглиблого аналізу змісту й залежать від особливостей теми, характеру зібраного й вивченого матеріалу, поставлених мети й завдань.

Можна вказати на три найпоширеніші принципи визначення розділів: хронологічний, проблемний (тематичний) і хронологічно-проблемний. Кожен розділ, як самостійна сюжетна частина роботи, повинен бути цілісною оповіддю, що має вступ, виклад основного змісту й висновки за матеріалами розділу. Назви розділів і параграфів є коротким виявом змісту цих частин роботи, тому вони повинні відображати його суть, бути небагатослівними і зрозумілими.

Правильне виокремлення розділів і параграфів, їхні продумані назви, уміла композиційна побудова тексту – це важливий показник якості магістерської роботи. *Варто зазначити: матеріали магістерської роботи повинні знайти своє відображення у наукових публікаціях (конференції, семінари, фахові видання, збірники наукових праць тощо). Усі публікації магістрата повинні бути представлени у загальному списку використаних джерел, а також зазначені у тексті роботи на загальних вимогах (Додаток В).*

Практична складова магістерської роботи передбачає тільки емпіричне дослідження, тобто констатування наявного стану функціонування предмета дослідження (виявити й зафіксувати відповідний рівень наявності (чи відсутності), рівень розвитку чи сформованості тієї особистісної якості (якостей), психічних процесів, моральних уявлень, знань, умінь тощо, що досліджуються у магістерському дослідженні).

Дані емпіричного дослідження узагальнюються у вигляді схем, таблиць, діаграм тощо. Ці дані аналізуються та інтерпретуються. На основі констатування фактів робляться висновки, які є вихідним матеріалом наступного етапу дослідження

Результати емпіричного дослідження можуть слугувати для розробки методичних рекомендацій (вказівок), добору практичного інструментарію, розробки конспектів навчальних занять та позакласних чи позашкільних заходів, укладання хрестоматійних матеріалів тощо..

Висновки до магістерської роботи підводять підсумок виконаного дослідження. Вони повинні містити обґрунтовані наукові положення, уже доведені в розділах. Під час написання загальних висновків відбувається нове, на вищому рівні осмислення наукових результатів, продовжується виконання завдань і досягнення поставленої мети, здійснюється завершальний етап роботи, абстрагування від конкретного до теоретичного узагальнення.

Наприкінці роботи подають повний перелік використаного матеріалу – «*Список використаних джерел*», який нумерують й укладають за абеткою – спершу кирилицею, а по тому – латинкою.

Додатки. Сюди відносять тексти найважливіших джерел, діаграми, графіки чи таблиці, де систематизовано однотипну інформацію, мапи й картосхеми, фотографії, репродукції мистецької продукції тощо із зазначенням джерела інформації.

Підготовка тексту роботи. Науково-довідковий апарат.

Зібравши, упорядкувавши й осмисливши історіографічний та джерельний матеріал, узгодивши з науковим керівником остаточний варіант структури теми, переходять до підготовки тексту роботи.

Написання магістерської науково-дослідної розвідки слід починати з **основної частини тексту**. Насамперед потрібно скласти *робочий план* майбутнього тексту. В магістерських роботах має бути грамотно, з урахуванням прийнятих правил оформлено бібліографічні посилання на літературу й джерела в тексті (також і перелік використаних джерел і літератури, який зазвичай закінчує студентську наукову роботу).

Бібліографічні покликання (примітки) – це короткі бібліографічні відомості про джерела цитати чи літератури, а також про видання, яке оцінюють, рекомендують або

критикують у тексті, необхідні й достатні для їх загальної характеристики, ідентифікації й пошуку. Список використаних джерел та літератури оформляється відповідно до вимог ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». У посиланні на використанні джерела та літературу зазначається їх порядковий номер у списку літератури та сторінка, які проставляються у квадратних дужках (наприклад: [4, с.32]). Якщо автор використовує посилання на декілька літературних джерел, то це зазначається так: [4; 32] (Див. також: Додаток Б).

Слід пам'ятати також, що кожен епізод належить підкріпити *джерелами*. Коли йдеться про подію чи конкретну цифру, інформацію джерела можна передати своїми словами, обов'язково зазначивши це в підрядковій примітці. Цитують джерела теж за певними правилами. Цитати можуть бути з кількох речень, а можуть “вихоплювати” фрагмент фрази чи навіть одне-два слова. Їх обов'язково беруть в лапки й супроводжують посиланням на джерело. Вилучення певних фрагментів, яке дозволяє уникнути довгого цитування, позначають трикрапкою. Якщо авторові потрібно «втрутитися» в цитату – щось пояснити чи додати – тоді використовують квадратні дужки. Якщо джерело процитовано не за публікацією чи рукописом, а за працею попередника, це також обов'язково зазначають у примітці: *Цит. за:* (далі йде назва праці, звідки запозичено цитату).

Завершивши написання *основної частини* тексту роботи, доцільно сформулювати остаточні *висновки*. Їх оформляють різними способами, вибір яких залежить від характеру конкретного матеріалу, мети й завдань дослідження. Використовують такі прийоми, як реферативне узагальнення за розділами роботи, проблемний виклад підсумків роботи, узагальнення змісту за основними питаннями тощо. Незалежно від способу подання, у висновках необхідно: провести думку про досягнення мети й виконання завдань, сформульованих у вступі; відзначити позиції, у які автор вніс дещо нове у вивчення теми; подати рекомендації для наукового чи практичного використання результатів дослідження.

Вступ пишуть після підготовки тексту основної частини та висновків. Про послідовність складових частин вступу йшлося вище. Зауважимо, що особливо відповідально слід поставитися до *історіографічного огляду*, який доцільно завершити стислим висновком про стан вивчення теми (наскільки всебічно й повно вивчені ті чи інші властивості й зв'язки предмета дослідження, а які з них вимагають додаткового розгляду). Якщо історіографія є досить значною, у такому разі потрібно, принаймні, вказати на основні праці попередників (це буває легко зробити, коли є вже спеціальні історіографічні роботи), зосередивши увагу на найвагоміших працях, особливо останнього часу. Аналізуючи роботи попередників, потрібно вказати тих, хто займався цією чи близькою проблематикою найефективніше, показати, у чому полягає значення їхніх праць, виокремити дискусійні проблеми, спробувати, по змозі, знайти аргументи в цій заочній дискусії, приєднатися до певної концепції або ж подати власний погляд.

Остаточний *Список використаних джерел* складають в останню чергу; він повинен містити повну бібліографію використаних джерел, спеціальної та загальної літератури, довідкових видань, монографій, статей, матеріалів конференцій, інтернет-публікацій тощо, що залучені до опрацювання теми й на які автор посилається або згадує в будь-якій частині тексту (Додаток Б).

Якщо текст роботи містить *Додатки* (таблиці, схеми, мапи, малюнки, фотографії тощо), то їх розміщують останньою структурною частиною рукопису; вони повинні мати свою нумерацію й підпис (мал. 1, табл. 6, мапа 5) зі збереженням нумерації (Додаток А, Додаток Б і т.д.), з обов'язковим зазначенням джерела (чи підстави для самостійного складання), звідки взято матеріали. Якщо їх виготовив (склав) студент, то це теж треба зазначити.

Працюючи над підготовкою магістерської роботи, не слід забувати про деякі неписані правила поведінки науковця, у тому числі й студента – *академічну етику*. Категорично неприпустимо з погляду етики дослідівно повторювати чужий текст без згадки

про автора, тобто здійснювати plagiat. Plagiatом є також присвоєння думок та оцінок інших дослідників як нібіто власних, використання готової статистики, мап, графіків, схем тощо без зазначення, звідки це запозичено. У подачі джерел теж слід бути максимально точним і коректним: не додавати від себе інформації, що в джерелі відсутня; вказувати, хто і коли вперше опублікував використане джерело; не забувати про попередників, які залишили свої інтерпретації тих чи інших джерел.

Технічне оформлення рукопису. Технічне оформлення письмової роботи з повинно відповісти вимогам, які висувають до рукописів наукових праць при підготовці їх до друку. Текст магістерської роботи має бути набраний на комп’ютері й розташований на стандартному папері формату А-4; сторінки мають поля: ліве – 30 мм, верхнє – 20 мм, праве – 10 мм, нижнє – 25 мм. На сторінці – 28-30 рядків по 37-36 знаків у кожному (враховуючи пробіли між словами); відстань між рядками – півтора інтервали, підрядкові посилання і примітки – один інтервал. Назви розділів і параграфів відокремлюють від тексту зверху і знизу двома-трьома інтервалами. Абзац дорівнює п’яти знакам. Текст іноземною мовою повністю набирають за допомогою спеціальних шрифтів.

Сторінки нумерують за єдиною системою від першої до останньої без пропусків і повторів (включно з ілюстраціями й додатками). Першою сторінкою є титульна, на ній цифру “1” не ставлять. Після титульної сторінки йде окрема сторінка зі змістом роботи. На ній також не проставляють порядкового номера. У змісті обов’язково вказують початкові сторінки кожної структурної частини. Нумерацію сторінок проставляють у правому верхньому кутку сторінки.

Наступні сторінки подають текст роботи, починаючи зі вступу. Кожний наступний розділ (питання) слід починати з нової сторінки й попереджувати заголовком відповідно до змісту. Заголовки доцільно виділяти іншим шрифтом. У випадку виокремлення в роботі розділів і параграфів кожний наступний параграф продовжують із невеликим відступом на тій же сторінці. Але кожний параграф обов’язково повинен мати назву (заголовок), вказану у змісті. Висновки до роботи, перелік використаних джерел і літератури, додатки подають на новій сторінці з відповідними заголовками та оформленням.

Підготовлений текст брошурують (довільним способом) і оправлюють у палітурки. У такому вигляді магістерську роботу та її електронний варіант подають на кафедру. Примірний обсяг магістерської роботи – 60-80 сторінок (відповідно до технічного оформлення сторінки формату А-4). Обсягу списку джерел і літератури, а також додатків не враховують (Додаток В – пам’ятка).

Захист кваліфікаційної роботи.

Захист магістерських робіт відбувається за графіком, затвердженим у формі розкладу засідань Екзаменаційної комісії (ЕК). До захисту кваліфікаційної роботи допускають студентів, які повністю виконали всі вимоги навчального плану, склали відповідні державні іспити, мають позитивний відгук наукового керівника (Додаток Е) та рецензентів (Додаток Є) на кваліфікаційну роботу.

Отримавши позитивний відгук наукового керівника, студент подає кваліфікаційну роботу на кафедру відповідно до затвердженого графіка. Допуск до захисту підписує завідувач кафедри, і текст роботи надходить у розпорядження секретаря ЕК. Далі роботу передають на рецензію викладачеві, зазвичай фахівцеві з цієї проблеми. Рецензент повинен докладно проаналізувати випускну роботу й рекомендувати відповідну оцінку.

Письмова рецензія надається студентові для ознайомлення з міркуваннями рецензента не пізніше, ніж за п’ять днів до захисту.

Ознайомившись із рецензією, студент готується до усного виступу на засіданні ЕК. Тексту виступу в комісію не подають, і в документацію із захисту він не входить. Проте до підготовки цього тексту потрібно підійти з великою відповідальністю, тому що від його змістовності, логічної послідовності викладу ходу й результатів дослідження залежать чіткість, переконливість усного монологу. У тексті для усного виступу має бути розкрито новизну результатів роботи, обґрунтовано її структуру, коротко викладено основний зміст і

висновки. У виступі не повинно бути розлогих міркувань, які вимагають доказів, прикладів, цифрового переліку, що погано сприймається на слух і про що достатньо йдеться в тексті кваліфікаційної роботи. Бажано, щоб виступ було узгоджено з науковим керівником. Для виступу студентові надається 8-10 хвилин. На захисті повинен бути присутній керівник магістерської роботи.

Після виступу члени ЕК, всі присутні на захисті можуть ставити авторові питання стосовно його теми. Перш ніж відповідати на них, необхідно уважно їх вислухати й (бажано) записати. Відповідаючи на питання присутніх, студент повинен проявити глибину знань в обраній темі, уміння захищати й обґрунтовувати своє бачення проблеми, продемонструвати загальну культуру й уміння дискутувати.

Результати захисту кваліфікаційної роботи обговорюють на закритому засіданні ЕК, рішення ухвалюють відкритим голосуванням більшістю голосів при обов'язковій присутності голови ЕК. За рівної кількості голосів голова користується правом вирішального голосу.

Визначальними критеріями при оцінці випускної роботи є самостійність, належний теоретичний рівень, новизна, практична значущість рекомендацій, уміння студента дискутувати, аргументовано захищати свою концепцію й висновки; а також - загальний рівень виконання роботи (тематична новизна, структура, наукова база, оформлення наукового апарату); вчасне виконання умов попереднього захисту роботи та представлення роботи на захисті: аргументація вибору теми, поставлених мети й завдань, чіткість і лаконічність викладу основних положень дослідження та висновків із зазначенням особистого внеску; вміння вести дискусію: компетентність, чіткість й аргументованість відповідей, наукова ерудиція та обізнаність із суміжною проблематикою.

Магістерську роботу оцінюють за 100-балльною шкалою й оголошують у день захисту після оформлення протоколу засідання ДЕК. Випускник, який отримав оцінку «незадовільно», має право на повторний захист роботи лише в наступному календарному році.

Практичні поради щодо оцінювання магістерської роботи подано в Додатку Г.